

# de vrije wandelaar

20e jaargang – nr 62 – mei 2013



## **TOEKOMST NEMO IN GEVAAR**

**wandelaars belanden van de wal in de sloot**

# Nemo staat met de rug tegen de muur

Nemo, de vereniging van vrije wandelaars, kreeg vorige week van de afdeling Vastgoed van stadsdeel West een afwijzende reactie op hun voorstellen. Ze houden vast aan de 60 procent huurverhoging. Dit betekent dat Nemo na 25 jaar met één politieke handtekening uit het Westerpark wordt verwijderd.

door Kimbel Bouwman

Meer dan twee maanden geleden heeft Nemo haar bezwaren en voorstellen ingediend. De groene wandelaars zochten naar een modus om door te kunnen gaan na de snoeiharde bezuinigingen. Ze waren altijd financieel onafhankelijk, zonder structurele subsidie. In 2012 had Nemo een exploitatietekort van 14.000,-. In 2013 wordt dat tekort nog groter. Voor dit jaar heeft Nemo een groot aantal levensvatbare plannen voor de buurt op stapel staan die passen in het beleid van het stadsdeel. Met deze activiteiten zou Nemo de huurruimschoots terug kunnen verdienen voor het stadsdeel. Het zou reëel zijn om Nemo net als de kinderboerderij, het Woeste Westen en de schooltuinen als een buurt/groenvoorziening te beschouwen, waarvoor geen huur gerekend hoeft te worden. Eigen inkomsten genereren is geen optie. De ruimte is beperkt en bovendien mag Nemo volgens het huurcontract geen horeca bedrijven of de



Scholieren van het Huygens College op natuurstage bij Nemo

FOTO: PETER SPRUIJT

voormalige dienstwoning onderverhuren. Door bijvoorbeeld samen te gaan werken met het Platform Eetbaar Amsterdam en organisaties op het Westergasfabriekterrein ziet Nemo mogelijkheden om hun projecten een gezond financieel draagvlak te bieden. Steeds vaker ondersteunen gezondheidszorg- en welzijnsorganisaties, ziektekostenverzekeraars en fondsen natuuractiviteiten die bijdragen aan het heil van lijf en leden, sociale cohesie en tevredenheid van de burger. Daarbij scoren wandelen, natuurstages en werken in moestuinen zeer hoog. Nemo wil dat hun voorstellen serieus genomen worden en pleit voor een integrale visie op buurt- en groenfuncties. De groenliefhebbers smeken om een overbruggingsperiode en willen samen

met de beleidsmakers zoeken naar versterking en uitbreiding van groenprojecten in het park, maar ook het DWI reageerde afwijzend en gaat niet in op hun voorstellen. Nemo heeft de ambitie om nog jarenlang door te gaan maar staat nu met de rug tegen de muur. Ze maken momenteel een actieplan dat een alternatief biedt en de effecten van deze kaalslag aantoon. Er komt nog een gesprek met stadsdeelvoorzitter Martien Kuitenbrouwer (PvdA), maar er is weinig ruimte voor een oplossing. Ondanks het feit dat het stadsdeel ook met opheffing wordt bedreigd en het welzijnsbeleid niet of nauwelijks functioneert, vertrouwt Nemo op het laatste restje ambtelijke wijsheid en staat open voor elke vorm van overleg.

APRIL 2013

DE STAATSKRANT

Foto voorkant: Deze legendarische foto van een wandeling uit de begintijd van Nemo stond op de voorkant van de eerste Vrije Wandelaar, 1e jaargang nr 1 van nov. 1993. Nemo zocht toen al haar eigen weg. Nog steeds zoekt Nemo vaste grond onder de voeten.

# Geen toekomst voor vrije wandelaars?

## Overheid laat Nemo omvallen

Peter Spruijt

*In 2013 bestaat Nemo 25 jaar in het Westerpark en 5 jaar in de schooltuinen. Bijna 24 jaar was Nemo financieel onafhankelijk zonder structurele subsidie. Al die jaren organiseerde Nemo wandelactiviteiten, natuurprojecten en allerlei vormen van maatschappelijke participatie in haar natuurcentrum in Polen, in het Westerpark en in de schooltuinen. Maar na 25 jaar dreigt Nemo om te vallen door snoeiharde saneringen van het stadsdeel en DWI.*

De 60% huurverhoging van het stadsdeel is een ingreep die Nemo niet overleeft. Vanuit haar centrum in het Westerpark heeft Nemo veel activiteiten opgezet die aansloten op het beleid van het stadsdeel, zoals het buurtschap Overbraeck, het Bretten Natuurpad, wandelevenementen, vrijwilligerswerk en groenonderhoud. Op uitnodiging van het stadsdeel heeft Nemo in de afgelopen 5 jaar maar liefst 65 plannen, projecten en voorstellen opgestuurd. Op vrijwel alle voorstellen werd niet gereageerd door betrokken ambtenaren en bestuurders. Zelfs actielijsten met duidelijke afspraken werden niet uitgevoerd. Er was sprake van een grote communicatiekloof met het stadsdeel en aantoonbare onwil en tegenwerking van veel ambtenaren, met de huurverhoging als climax.

Ook was Nemo 24 jaar een vaste partner van DWI (Dienst Werk en Inkomen) en Pantar met vele succesvolle reïntegratietrajecten (melkertbanen) en de laatste 4 jaar met meer dan 60 participatietrajecten voor DWI-cliënten die intensief begeleid werden. Maar dit jaar laat DWI Nemo vallen als een baksteen, en wordt de bestaansbasis van de organisatie weggehaald, zonder dat Nemo de kans krijgt een nieuwe bestaansvorm te vinden.

De reden is dat bij het stadsdeel en DWI jarenlang een open en uitnodigende houding bestond naar maatschappelijke organisaties als Nemo. Na de crisis van de afgelopen jaren, is deze houding volledig omgeslagen. Maatschappelijke organisaties worden genegeerd, ontmanteld en weggesaneerd, onder het mom van bezuinigingen. De paradox is dat maatschappelijke (zelf)organisaties als Nemo hun diensten meestal veel goedkoper en effectiever aanbieden, dan de reguliere instituties; dus juist een bijdrage leveren aan de bezuinigingen. Ook is het bizar dat het kabinet, zorgverzekeraars, welzijnsorganisaties en de meeste politieke partijen verklaren dat maatschappelijke participatie het cement is van de samenleving, terwijl de voorzieningen en voorwaarden daarvoor juist verdwijnen. De crisis wordt dus als alibi gebruikt om de in beton gegoten instituties (DWI/Pantar) te versterken, en het maatschappelijk middenveld weg te snoeien. De overheid roept op tot burgerinitiatieven, zelfhulp, "do it yourself", maar tegelijk wordt de sociale sector die dit moet dragen ontmanteld en geprivatiseerd.

Natuurparticipatie (werken in de natuur, wandelen, natuureducatie) wordt door zorgverzekeraars, welzijnsinstellingen en organisaties als GGZ en GGD gezien als essentiële vormen van ziektepreventie en onmisbaar voor de (geestelijke) gezondheid; en bovendien veel goedkoper dan de reguliere zorg. De natuur als medicijn tegen depressies, sociale uitsluiting en overgewicht. Toch worden organisaties die natuurparticipatie organiseren en aanbieden weggesaneerd.

Nemo vindt dat haar thema's (stadslandbouw en natuur/groenbeleving als welzijnsarrangement, wandelen als gezond bewegen, natuureducatie voor jongeren en ouderen) een breed draagvlak hebben in de buurt. Maar de ambtelijke kokers (DWI/stadsdeel) verbrijzelen Nemo, voordat de organisatie de kans krijgt de groenprojecten op de rails te krijgen. Uit het buurtpotje kreeg Nemo in 2012 een kleine subsidie, maar de huurverhoging haalt dit in veelvoud weer weg.

Intussen pleegt de Amsterdamse wethouder André van Es een ware kaalslag in de sociale sector, en gaat ze veel verder dan de minister. Het is erg pijnlijk dat een wethouder van GroenLinks daarvoor verantwoordelijk is, op basis van de nieuwe Participatiewet die nog niet eens door de Kamer is en door het Sociaal Akkoord op losse schroeven staat. Wel heeft de minister gezegd dat ze beschutte werkplaatsen en maatschappelijke participatie wil handhaven. Maar dus niet in Amsterdam...

### Waarom Nemo wil blijven in het Westerpark

Nemo ziet natuurparticipatie (actieve natuurbeleving; zoals wandelen/gezond bewegen, natuureducatie, werken in het groen, stadslandbouw) als motor van maatschappelijke participatie, sociale cohesie en gezondheid voor buurtbewoners. De natuurtuinen van het Westerpark (Overbraeck) zijn voor Nemo een meent/marke; een vrije groene ruimte voor de buurt gericht op natuurbeleving en natuurparticipatie. Meenten zijn een antwoord op sociale problemen in de stad en de huidige milieu-, klimaat-, en energiecrisis omdat ze functioneren als katalysator, buffer en werkplaats voor groene, duurzame en gezonde ontwikkeling van de stad en haar bewoners.

## Kansen en mogelijkheden van Nemo in het Westerpark

1. Als tuinhuis voor de buurt: theetuin en open huis voor natuurlijke maaltijden, ambachten en natuureducatie.

2. Als natuurcentrum, vergelijkbaar met het IVN-centrum in het Amstelpark, aansluitend op de programma's van buurtorganisaties, de schooltuinen, kinderboerderij, natuurspeeltuin, buurtboerderij; voor de buurt, bezoekers en voor maatschappelijke stages.

3. Als verhalenpoel. De Nemopoel is een bron van verhalen en legenden over Soelen, de mythische natuurkrachten van het gebied, de oorsprong van het landschap en de mensen die er ooit gewoond hebben. Nemo vertelt de verhalen bij de poel en in de bomenkring van Soelen, en combineert verhalen met maaltijden, wandelingen, muziek en theater.

4. Als buurtmoestuin: 400 m2 moestuin, soeptuin, kruidentuin, pluktuin en wilde eetnatuur

5. Als moestuinmarkt: Nemo wil op het Overbrakerpad wekelijks een groene moestuinmarkt organiseren met groenproducten uit de eigen tuin en andere buurtmoestuinen. En regelmatig groene markten en soeptenten op festivals in het park en op het Westergasterrein.

6. Als bezoekerscentrum voor het landschapspark Overbraeck. Het landschap rond het Nemocentrum is een uniek historisch landschap, waar de sporen van het ontstaan en de geschiedenis nog zichtbaar zijn. Nemo maakt dit verleden zichtbaar met evenementen (open dag), exposities, excursies, verhalenprogramma's en themawandelingen.

7. Als wandelknooppunt: startpunt, knooppunt en bezoekerscentrum voor de wandel- en struinroutes van het Westerpark naar de Bretten (Bretten Natuurpad), die nu door de stadsdelen west en nieuw-west worden ontwikkeld.

8. Als startpunt van wandelingen buiten de stad. Elke zondag vertrekt vanuit het Nemocentrum de Nemo wandelbus naar steeds een andere bestemming in de wijde omgeving van de stad. De deelnemers krijgen een routekaartje van een wandeling over ongebaande paden. Er gaat koffie mee, en na de wandeling is er soep uit de Nemotuin. Ook op vrijdag en zaterdag zijn er vaak wandelingen via openbaar vervoer. Het programma staat in de Staatskrant.

9. Als open plek (Lichtung) voor bezinning en inspiratie uit de natuur. In samenwerking met Hebron kerk in de buurt organiseert Nemo regelmatig bezinningswandelingen in de vorm van een natuurwandeling gecombineerd met natuurmeditatie en inspirerende teksten. Nemo breidt deze activiteiten uit in samenwerking met andere buurtorganisaties en kerken.

10. Als het herstelde Soelen. Aan de Haarlemmervaart bij het Nemocentrum en de schooltuinen lag in de 18e eeuw de "Lusthof Soelen" van de kunstverzamelaar Christoffel Beudeker (1676-1756). Soelen bevatte een hofstede, moestuinen, een sier/wandeltuin, sterrebos en een afgelegen poel. Nemo heeft een boek uit 1723 gevonden met een lofdicht op Soelen door Claas Bruin, prenten en veel historische aantekeningen van Beudeker zelf. Op basis van dit boek brengt Nemo Soelen weer tot leven met de moestuinen, het tuinhuis en andere projecten van Beudeker. Soelen was immers het begin van een tuincultuur die zich ontwikkelde tot het huidige Westerpark en de tuinparken. Ook de Nemopoel de Braeck met de verwilderde bostuin hoorde ooit bij dit Soelen:



11. Als "groen welzijnsarrangement" voor ABC in het kader van 'welzijn op recept'.

12. Als beschutte werkplek voor maatschappelijke participatie en reïntegratie voor DWI-cliënten en ex mappers/sappers.

13. Als campagne voor gezond bewegen in de natuur en natuurlijk eten. Steeds meer ziektenkostenverzekeraars, welzijnsorganisaties, GGD, GGZ, fondsen en bedrijven ondersteunen en financieren campagnes en activiteiten die natuurbeleving combineren met gezond bewegen, preventie, sociale cohesie en natuurlijk eten (stadslandbouw, slow food). Hier liggen veel kansen om de projecten van Nemo te realiseren.

14. Als achtertuin van het Westergasterrein. Nemo wil in samenwerking met organisaties van de Westergasfabriek een onderdeel worden van evenementen en culturele activiteiten door het aanbieden van moestuinproducten, natuur/theaterwandelingen, evenementen, groene markt. Het groengebied van Nemo kan zo een achtertuin (moestuin) worden van de Westergasfabriek, en het Nemocentrum kan een 'natuurkunstenhuis' worden.

15. Als Amsterdamse vestiging van Nemoland Polen, met de distributie van tuinproducten uit Polen, stages van Poolse studenten en uitwisselingsprojecten.

## 23 april beslissend overleg met stadsdeelvoorzitter Martien Kuitenbrouwer

### 8 voorstellen aan het stadsdeelbestuur

1. Geef Nemo een jaar de tijd en een reële overgangsregeling om nieuwe activiteiten en producten te ontwikkelen.
2. Bestem het Nemocentrum in de schooltuinen als 'broedplaats' voor natuurparticipatie, en reken daarvoor de geldende huurprijs voor broedplaatsen in het stadsdeel (€ 58 per m2).
3. Ontwikkel een visie op de Overbraeck, de natuurtuinen van het Westerpark (zie voorstellen van Nemo vanaf 2009).
4. Ontschot groene organisaties die elkaars burens zijn (kinderboerderij, schooltuinen, natuurspeeltuin) en zoek samenwerking. Dit levert veel meer op dan de bezuinigingen en de huurverhoging voor Nemo.
5. Koppel welzijn aan groentrajecten, laat Nemo rechtstreeks welzijnsarrangementen ontwikkelen en aanbieden, omdat ABC dit (voorlopig) niet kan.
6. Zoek overleg met DWI om met Nemo een plan te maken voor maatschappelijke participatie en beschutte werkplaatsen in het stadsdeel voor WSWers die werken in het groen.
7. Laat de ex-mappers/sappers niet in de steek en ontwikkel met Nemo groentrajecten als vorm van maatschappelijke participatie.
8. Integreer de gebouwen en de voorzieningen van het huidige Nemocentrum in de voorzieningen van de schooltuinen zodat de verschillende taken voor NME (natuur/milieu educatie), vrijwilligerswerk, natuurprojecten en terreinbeheer gebundeld kunnen worden.

**Ledenvergadering vereniging over de toekomst van Nemo**  
**Na het gesprek met de stadsdeelvoorzitter is op vrijdag 26 april 19.30u in het Nemocentrum Westerpark de algemene ledenvergadering van de vereniging Nemo, speciaal gewijd aan de toekomst van Nemo.**

***Laat Nemo zich na 25 jaar wegsnoeien, of is onkruid toch sterker dan beton? Is er een uitweg? Hoe kan de vereniging weerstand bieden en hoe kunnen leden in actie komen? Komt allen!***

### Waarom Nemo dreigt te verdwijnen

1. Het stadsdeel wil de huur verhogen met 60% tot €740 wat Nemo niet kan betalen. De afdeling Vastgoed van het stadsdeel heeft de bezwaren en alternatieve voorstellen van Nemo afgewezen.
2. Voor twee vaste werknemers van Nemo die via de WSW (sociale werkvoorziening) werken, moet een eigen bijdrage betaald worden tot 40% of 50% van de loonkosten op basis van onbetrouwbare loonwaardebepalingen. DWI heeft de bezwaren en alternatieve voorstellen van Nemo afgewezen.
3. De vaste staf van Nemo dreigt ontslagen te worden en (na een sollicitatietraining) tewerkgesteld te worden als straatveger, in pantarkassen of in sociale werkplaatsen. Het zijn 60 plussers die ook na hun 65e willen doorgaan met Nemo. Hun toekomst en 25 jaar werkervaring worden in één klap vernietigd.
4. De enige ID-baan (melkertbaan) van Nemo werd opgeheven, zonder enige compensatie, terwijl DWI veel geld heeft overgehouden aan de opheffing van ID-banen.
5. Het verdwijnen van de MAP/SAP-trajecten (sociale&maatschappelijke activering) die Nemo van 2008 t/m 2011 voor 61 DWI-cliënten verzorgd heeft en die Nemo inkomsten verschaftte waarmee de keuken en de werkplaats gefinancierd werd. De ex-mappers en sappers zijn door DWI naar huis gestuurd en worden door het welzijn niet bereikt. Een grote groep DWI-cliënten komt in de kou te staan, richting 'zorg', terwijl groentrajecten aantoonbaar helpen. Een aantal bleven werken bij Nemo.
6. Het ontbreken van vergoedingen voor de begeleiding en het faciliteren van de WSW-trajecten, ex-mappers/sappers en vrijwilligers van Nemo.
7. Het niet toekennen van een DRO-subsidie voor de buurtmoestuin, terwijl het project wel door DRO is goedgekeurd en voor subsidie in aanmerking kwam.
8. Het ontbreken van steun en communicatie van het stadsdeel bij het opzetten en uitvoeren van 65 Nemo-projecten die aansluiten op het stadsdeelbeleid.
9. Verkokering en privatisering van schooltuinbeleid en volkstuinbeleid leidt tot isolatie van Nemo omdat deze organisaties erg naar binnen zijn gericht. Het Nemocentrum bevindt zich letterlijk tussen 2 gesloten hekken en afgesloten structuren.
10. De welzijnsarrangementen van de ABC-alliantie (welzijn op recept), waaraan Nemo een bijdrage kan leveren, zijn nog niet opgestart.
11. De subsidiestromen naar groene organisaties in het Westerpark (schooltuinen, kinderboerderij, natuurspeeltuin) zijn immens, niet efficiënt en niet op elkaar afgestemd. Nemo pleit al jaren voor 'ontschotting', voorkomen van verspilling, betere coördinatie en effectievere financiering.
12. Nemo heeft veel geïnvesteerd in het gebouw met de inbouw van een grote keuken, werkplaats, schuur en natuurprojecten in de bostuin. Dit wordt niet erkend door het stadsdeel, en het stadsdeel vraagt nu zelfs huur voor de bostuin.

### Nemo 25 jaar vereniging van vrije wandelaars

In 2013 jaar viert Nemo verschillende jubilea. 25 jaar geleden werd Nemo opgericht met de eerste wandeling per Nemobus naar Wapenveld op 11 september 1988. Nemoland Polen bestaat 15 jaar en het Nemocentrum in het Westerpark 5 jaar. In september is hopelijk duidelijk of Nemo kan blijven voortbestaan. Dan is er extra reden voor een daverend feest. Dan verschijnt een jubileumnummer van de Vrije Wandelaar en een nieuwe publicatie van het Handboek Struinen.

#### 25 jaar Nemo:

1200 dagwandelingen  
140 natuurexcursies  
120 wandelweekends  
85 wandelweken



### Poolse producten van Nemoland uit eigen tuin

Nemo heeft al 15 jaar een landgoed van 34 ha in het zuiden van Polen, met moestuinen en boomgaarden. Doel is het ontwikkelen van lokale producten in samenwerking met Poolse dorpsbewoners. Vorig jaar is een productielijn ontstaan van ingemaakte boterbonen, appelmoes en pruimenjam; allemaal uit eigen tuin. Ook de kippen hebben voor het eerst veel eieren gelegd die aan gasten werd verkocht, maar ook in Amsterdam. Dit jaar worden de producten uitgebreid.

Producten van Nemoland zijn brandnetels voor de brandnetelsoep, kruiden voor de maaltijden, vlierbloesemsap, bessenjam, eetbare planten zoals smeewortel, look zonder look, oostindische kers. Verder verse biologische eieren van eigen kippen, ingemaakte boterbonen, pruimenjam, frambozenjam, ingemaakte eieren, appelmoes van zeldzame soorten.

## Welkom in het tuinhuis en de moestuin van Nemo

Mathilde Andriessen

### Open huis

Het tuinhuis van Nemo ligt in de bostuin met uitzicht op de poel. Er is een grote huiskamer, een werkplaats en een keuken. Er staan twee weefgetouwen, een kleiner tafelmannequin en een groot staand weefgetouw. Verder is er ook een spinnenwiel, een Finoven (ecologische houtkachel en broodoven), en komt de stroom van de zonnepanelen op het dak. Voor de basisbeginselen van het spinnen en weven kun je hier je hart ophalen, er worden simpele kleurrijke kleden gemaakt. We hebben een fantastische voorraad fleurige wol gekregen. Ook kan er met vodden gevoven worden, ouwe lappen scheur je in repen en zo vind je later je t-shirt weer terug in je tafelkleedje.

### Ijsvogel weer terug

De ijsvogel is het paradevogeltje van de tuin. 2 jaar geleden waren er 3 nesten met kleine ijsvogeltjes. Vorig jaar stonden de camera's van 'Beleef de Lente' in de nesten. Ze zijn toen wel in de nesten geweest maar wilden niet gaan broeden. Dit jaar zijn de camera's er gelukkig weer uit en het ijsvogelpaartje is al weer druk doende! Nest in nest uit, uren geduldig zitten op een takje voor het nest, hard gezang als ze samen rondvliegen, alles wijst erop dat ze één dezer dagen gaan nestelen! Zelfs de visuitwisseling is al geweest.

### Slowfood

Slowfood Nederland organiseert 25 augustus in het Westerpark het project 'groente zoekt gezin' met een picknick voor iedereen uit de buurt. Het eten komt uit 3 moestuinen die liggen in stadsdeel west. Nemo is er één van, en zal hier een goed gevulde gezonde groentesoep aanbieden. Tenslotte is Nemo gespecialiseerd in biologische groentesoep. Al 25 jaar wordt er na de zondagwandeling groentesoep gegeten in de Nemobus.

### Vrijwilligers gezocht voor 400 m<sup>2</sup> moestuin

Nemo heeft een grote en een kleine biologische moestuin. De kleine ligt achter de bessen tuin en is onderverdeeld in 8 zaaibedden van ca 1.5 bij 4 meter. De grote moestuin ligt in een hoek/taartpunt en is ook onderverdeeld in ca 20 zaaibedden, van verschillende afmetingen. De slowfoodyuin (soeptuin) wordt gereserveerd voor de soepgroentes voor het project 'groente vindt gezin'. De grond is bewerkt met veel goede tuinaarde, compost en koemest. Tot nu toe is er gezaaid: meiraap, tuinbonen, erwten, spinazie, wortelen, pastinaak, pootaardappelen, pootuitjes, peterselie en dille. Om de moestuin heen staat een hek dat deze winter geplaatst is tegen de konijnen. Tegen het hekwerk zijn erwten en bonen gezaaid die mooi tegen het hekwerk kunnen slingeren. Ook komt er nog Lathyrus en Oostindische kers bij. Rond de hele moestuin, buiten het hek, loopt het natuurpad rond de schooltuinen. Helemaal rondom lopen sloten en hierlangs is ook veel eetbaars te vinden. Brandnetels (voor de soep), hondsdrif, look zonder look, vlierbessen (sap), en veel andere wilde kruiden voor salades. De serre van het Nemohuis is in gebruik als kas. Hier worden plantjes voorgekweekt. Het staat er vol met tomaten, peterselie en lavendel. Ook eetbare planten zoals viooltjes, oostindische kers en goudbloem, willen we veel zaaien, lekker in de sla en mooi als garnering. Er is op meerdere plaatsen Topinamboer (Aardpeer) geplant, een heerlijk en gezond knolletje dat lekker voortwoekert onder de grond dus niet in de moestuin mag. Misschien zal niet alles opkomen omdat het heel lang te koud was, maar zo leren we er wel van. Het idee is dat alle vaste vrijwilligers ook de beschikking kunnen krijgen over een eigen klein zaaibed. Hier kunnen ze zelf experimenteren met hun eigen favoriete groentes of kruiden.



# Nieuwe Nemowandelingen op vrijdag met Vincent en Margreet



## Culturele stadswandelingen

Deze zomer gaat kunsthistoricus Vincent Rottier op de vrijdagmiddag vijf keer wandelen door westelijk Amsterdam. Tijdens de wandeling krijg je van alles te horen over de betreffende buurt, waarbij de nadruk ligt op stedenbouw, cultuur, (sociale) geschiedenis, kunst en architectuur. De wandelingen beginnen om 14.00 uur en duren tot ongeveer 16.00 uur; de afstand bedraagt enkele kilometers. Start- en eindpunt is onder de Haarlemmerpoort, bereikbaar met tram 3, bus 18 en 22.

De wandelingen lopen in een wijde boog om het Nemokantoor in het Westerpark, van noordoost (de Eilanden) naar zuidwest (de Staatsliedenbuurt). Zeven eeuwen komen aan bod, in een van de interessantste delen van de stad.

Opgeven bij Nemo, 020-6817013, voetpaden@gmail.com.

De prijs bedraagt € 5,- voor leden van Nemo, buurtbewoners en Stadspashouders.

De gids is kunsthistoricus Vincent Rottier, al meer dan 40 jaar woonachtig in Amsterdam (waarvan ruim 30 jaar in de Staatsliedenbuurt) en 15 jaar Stadsgids Amsterdam.

### Data en thema's

- vr. 26 april Westelijke Eilanden: over de aanleg, die gelijktijdig plaatsvond met de grachtengordel; de functies (werven, wonen, later industrie), verpaupering, stadsvernieuwing en wederopstanding.

- vr. 10 mei Spaarndammerdijk: de aanleg rond 1300, dijkdoorbraken, bebouwing, afgraving in de jaren '60. Deze wandeling eindigt bij het dorp Sloterdijk, maar er is goed openbaar vervoer terug. Teruglopen door het Westerpark kan natuurlijk ook!

- vr. 7 juni Spaarndammerbuurt: bebouwing rond 1900, sociale woningbouw, Amsterdamse School, huurstrijd.

- vr. 13 september Westerpark (oude park en Cultuurpark): aanleg, de geschiedenis van de Westergasfabriek, functieverandering tot Cultuurpark.

- vr. 11 oktober Staatsliedenbuurt: de oude stadsuitbreiding, revolutiebouw, Woningwet, kraakstrijd, stadsvernieuwing.

## Stadsrandwandelingen

Ruim jaar geleden is Margreet begonnen met vrijdagmiddag wandelingen. Inmiddels zijn er al een aantal wandelaars, die regelmatig enthousiast meewandelen. Het gaat om OV-wandelingen voor iedereen, die op de vrijdagmiddag (om de week) in en rondom Amsterdam wil wandelen, een wandeling met soms ook een cultureel randje. Tochten door o.a. het duingebied, Waterland en richting Muiden. Er zijn zoveel natuurgebieden, die zeker de moeite waard zijn om doorheen te struinen in onze eigen omgeving.

Voorwaarde is dat het beginpunt binnen ongeveer een half uur met Openbaar Vervoer bereikbaar is. Het gaat meestal om lijnwandelingen tussen de 8 en 10 km. De vertrektijd is 12 uur vanaf Smits koffiehuis tegenover het Centraal Station; hier vertrekken we met tram, bus of sprinter naar het beginpunt. Opgeven bij Nemo tot vrijdagochtend 10 uur. De wandeling gaat door als er minimaal 2 deelnemers zijn. Kosten €3.50

Nemowebsite: [www.struinen.nl](http://www.struinen.nl)

Zondagwandeling en de route: <http://voetpaden.blogspot.nl/>

Bretten Natuurpad: [www.bretten.nl](http://www.bretten.nl)

Buurtschap Overbraeck: [www.overbraeck.nl](http://www.overbraeck.nl)

Meer Informatie over wandelen [www.wandelzoekpagina.nl:](http://www.wandelzoekpagina.nl/)  
[www.tweevoeter.nl:](http://www.tweevoeter.nl/)

### Met Anneke Hesp fietsen op de Pools-Duitse grens 12 – 17 aug. 2013

Fietsen over een beroemde vluchtroute van ontsnapte Britse soldaten uit Duitse gevangenschap in 1945 die nog steeds jaarlijks gelopen wordt door mensen van Royal Air Force, vanaf Görlitz, via Zagan naar het Stalag Luft museum naar Spremberg en via het Oder Neisse lange afstandsfietspad terug naar Görlitz.

Info Anneke Hesp, tel. 020-6277998 of email [a.hesp@chello.nl](mailto:a.hesp@chello.nl) [www.walkingwithhesp.com](http://www.walkingwithhesp.com)

Overnachten in trekkershutten goedkope hotelletjes.

De onkosten voor fietshuur, overnachten en museumbezoek zijn ca. 200 euro. Daarbovenop komen in overleg de maaltijden en eigen consumpties.

*Begin 1945 waren er 10.000 geallieerden krijgsgevangenen in het kamp Stalag Luft III bij wat nu het plaatsje Zagan in Polen is. Hun vliegtuigen waren neergeschoten of ze hadden een noodlanding moeten maken. De plek is beroemd om enkele ingenieuze ontsnappingspogingen. Toen de Russen steeds dichterbij kwamen, viel het besluit Stammlager Luft III te evacueren. In temperaturen van ver beneden nul vertrokken de eerste colonnes richting Spremberg aan de rivier de Spree op 25 januari. Deze barre tocht van meer dan 100 kilometer gaf uitzicht op een leven na de gevangenschap.*

## MET NEMO DE NATUUR IN

Natuur/wandelorganisatie Nemo bestaat al 25 jaar in het Westerpark. Nemo betekent in het Grieks rondzwerven of struinen. Nemo is een vereniging van (stads)nomaden die de natuur opzoeken, zoals ooit onze voorouders als zwerfende jagers en verzamelaars. Jagen doen we niet meer, maar wel zwerven en verzamelen; eten uit de natuur en alles wat daarbij hoort. Nemo gelooft in de krachten van natuurelementen die in verhalen en mythen voortleven. Natuur biedt niet alleen letterlijk en figuurlijk grond onder je voeten, groene vingers, maar ook een vrije ruimte tussen je oren; een open plek in de (stads)jungle en je levensloop; een groen niemandsland waar veel creativiteit, inspiratie en misschien wel een stukje bezieling te vinden is, die elders weggerationaliseerd en gedigitaliseerd is. Heidegger noemde die ruimte "Lichtung", Lao Tzu de vruchtbare leegte (het land van niemandal), voor de Aboriginals was het de Droomtijd; de bezielde wereld van de vooroudergeesten.. En voor nuchtere Amsterdammers een vrije ruimte en groene vrijplaats voor/van de buurt.



## TUINHUIS DE BRAECK

Het buurttuinhuis van Nemo op het terrein van de Westerpark Schooltuinen is een 'energiecentrale voor natuurkrachten' en een centrum van natuuractiviteiten voor de buurt. Bij het tuinhuis ligt de 400 m<sup>2</sup> grote buurtmoestuin, het Bretten Natuurpad, de grote bostuin met de verhalenpoel (met ijsvogelwand) en de resten van de 18e eeuwse lusthof Soelen. Al 5 jaar is Nemo hier natuuractief met tientallen vrijwilligers, stagiaires en DWI-participatietrajecten, die inspiratie en inzet leveren voor veel nieuwe natuurprojecten in de toekomst.

Foto: weven met Mathilde en Margriet.

Rechts Nemo moestuin (Anton en Margriet) en de vos op bezoek



## ONTDEK HET GEHEIM VAN DE OVERBRAECK!

Achter het Westerpark en de Westergasfabriek ligt het beste bewaarde geheim van Amsterdam West. In een groen niemandsland ligt hier het eeuwenoude landschap van buurtschap Overbraeck rond de verhalenpoel de Braeck. Het is de enige plek in Amsterdam waar je het ontstaan en de ontwikkeling van de stadsnatuur terug kunt vinden; vanaf het Oerij en de ongerepte wildernis, via de veen-ontginningen en middeleeuwse dijken tot aan de buitenplaatsen, boerderijen en de opkomende verstedelijking. Steeds werd het gebied bedreigd door de oprukkende stad, maar door de inzet van een groot aantal natuurorganisaties bleef de unieke natuurwaarde van het gebied behouden en staat natuurbeleving nog steeds centraal.



Nemopoel met de ijsvogelwand april 2013. Unieke foto met links sperwer en rechts ijsvogel. Ze zagen elkaar niet en confrontatie bleef uit; met goede hoop op broedgeval!

## LEEFNATUUR VOOR DE STAD

De Overbraeck is een 'meent' of marke voor de buurt, dwz gemeenschappelijk beheerde 'leefnatuur' voor een combinatie van eetnatuur, struinnatuur, speelnatuur en het beleven van verhalen en mythen over natuur en landschap. Dit groene niemandsland is een broed-, broei- en bloeiplaats voor natuurparticipatie en natuurbeleving. Meenten zijn een antwoord op sociale problemen in de stad en de huidige milieu-, klimaat-, en energiecrisis omdat ze functioneren als katalysator, buffer en werkplaats voor groene, duurzame en gezonde ontwikkeling van de stad.





# NATUURKRACHTEN LEVEREN ENERGIE

*Nemo wil mensen actief betrekken bij de natuur, niet alleen als recreant, maar vooral als participant. Of je er nu wandelt, mediteert of werkt in het groen, de natuur is altijd weer even inspirerend en elke dag anders. Dat prikkelt de zintuigen en je fantasie, maar geeft je ook rust, gezondheid en nieuwe contacten. En bovendien kun je in de natuur nieuwe vaardigheden en kennis opdoen. Wil je wel eens kennismaken met die inspirerende werking van de natuur, kies dan uit één van de volgende activiteiten van Nemo.*

## MET NEMO DE NATUUR IN

### Kom langs in het Tuinhuis

Elke dag open huis met vogelkijkhut, natuur/wandelbibliotheek, natuurfilms, ambachten (spinnen/weven, inmaken, brood bakken in de Finnoven, soep maken). Er is een grote keuken, werkplaats, terras/theetuin, piano, info over natuur/ wandelroutes in de Bretten en expositie oude kaarten. Het is een startpunt van wandelingen en natuurexcursies met maaltijden.

### Helpen in de moestuin

Groene vingers gezocht voor de 400 m<sup>2</sup> moestuin met soeptuin, kruidentuin, bessentuin en wilde eetnatuur, en voor ondersteunende taken in de schooltuinen, de Overbraeck, Westerpark en de Bretten. Onderhoud van natuurprojecten (ijsvogelwanden, bijenkasten, vogelhuisjes) en andere Nemo-projecten

### Eten van de natuur

Verzamelen en verwerken van natuurproducten tot gezamenlijke maaltijden. Interculturele maaltijden met verhalen tijdens en na het eten. Kookworkshops met elke keer een ander thema. Distributie van groenten/kruiden en bloemen in de buurt.

### Luisteren naar de verhalenpoel

De poel is een bron van verhalen, gedichten en legenden over Soelen, de mythische natuurkrachten van het gebied, de oorsprong van het landschap en de mensen die er gewoond hebben. Nemo vertelt en zingt de verhalen bij de poel en in de bomenkring van Soelen.

### Ontdek het Bretten Natuurpad

Van het Westerpark via het natuurpad langs Schooltuinen en volkstuinten naar de Bretten, Geuzenbos, Ruigoord en Spaarnwoude/Velsen. Er zijn vaak begeleide wandelingen, excursies en wandelevenementen, zoals de Bretten Walkabout; zie [www.bretten.nl](http://www.bretten.nl)

### Wandelen in de natuur

Elke zondag 15 km wandelen buiten de stad met de Nemobus (incl. koffie, route, soep). Elke 2 weken een korte wandeling in de omgeving van Amsterdam, met openbaar vervoer. Culturele stadswandelingen rond het Westerpark. Biowalking; korte wandeling gericht op natuur en gezondheid. Sensenta; zintuigwandelingen. Wandelen met historische kaarten. Zwerven door niemandsland; korte 'taoïstische' wandelingen gericht op bezinning en inspiratie vanuit de natuur, met inspirerende teksten en gasten uit verschillende tradities. Op zoek naar de vlinder die een orkaan kan veroorzaken.

### Leren van de natuur

Natuurexcursies met maaltijden. Vogelexcursies ism met Vogelwerkgroep Westerpark. Workshops en cursussen ism IVN.

### Maatschappelijke (natuur)stages

Steeds meer scholen zoeken plekken voor maatschappelijke stages in het groen voor groepen. Nemo heeft al verschillende stageprojecten verzorgd voor o.a. het Vossiusgymnasium, Hubertus vakschool en het Huygens College. Juist de combinatie van werken in het groen, maatwerk, persoonlijke begeleiding en natuureducatie is voor scholen aantrekkelijk.

### Participatietrajecten

voor DWI-cliënten (ex mappers/sappers), beschutte werkplekken voor WSWers en welzijnstrajecten 'groen op recept'

### Nemoland Polen'

Nemo heeft in het Poolse Reuzengebergte het 34 ha grote natuurcentrum 'Nemoland' met gastenverblijven, moestuinen en ecologisch beheerde weilanden en natuurgebieden. Er is veel uitwisseling tussen de Nederlandse en Poolse projecten van Nemo gericht op natuur(producten), uitwisseling met Poolse dorpsorganisaties en scholen, ecologisch beheer, vrijwilligerswerk, stages en participatietrajecten



# MEER WETEN OVER DE NATUUR

**vr 3 mei De geheimen van de nacht 19 uur**  
met maaltijd 19 uur. en daarna het programma.  
Eerste deel van een serie programma's met als  
thema 'de geheimen van de nacht': Bioloog Peter van  
der Linden, vleermuizen-deskundige, zal ons de  
eerste beginselen van vleermuisonderzoek laten zien.  
En bioloog Albert Delfos wijdt iedereen in de  
geheimenissen van nachtvinders door een opstelling  
van speciale lamp en laken en wellicht ook gebruik  
van lokmiddelen. Nog nooit vertoond, zoveel facetten  
van de duistere nacht op één avond belicht!

**zat 11 mei Vogelexcursie 9 uur 's morgens**  
Vogelexcursie met Evert Pellencoft door Nut en  
Genoegen ism de werkgroep Natuur en Educatie.  
Start hek ingang Nut&Genoegen.

**zat 25 mei Natuurexcursie 14 uur**  
**Tuinpark Nut&Genoegen**  
Natuurexcursie met Arend Wakker door Tuinpark Nut  
en Genoegen, Start hek ingang Nut&Genoegen.  
Thema "Elke tuin een eigen paradijs". Wandeling door  
het tuinpark met bezoek aan enkele tuinen.  
Arend laat zien uit welke werelddelen onze tuinplanten  
komen. Elk privé-paradijs blijkt een wereldverzameling  
aan planten te bevatten.

**vr 7 juni Alles over de IJsvogel 17 uur**  
met maaltijd 19 uur. Natuurexcursie en  
themaprogramm over alles wat je wil weten over de  
IJsvogel met Evert Pellencoft

**vr 21 juni Bomen op Begraafplaats Barbara 17u**  
met maaltijd 19 uur. Natuurexcursie met Arend  
Wakker over heilige en mythische bomen op en rond  
de begraafplaats Sint Barbara. Els, Wilg, Taxus, Eik,  
Es en Ginkgo zijn heilige of betoverde bomen. Arend  
vertelt ter plekke welke verhalen er over die bomen  
rondgaan. En wat is er zo heilig of betoverend aan  
deze bomen.

**vr 4 okt Burlende  
edelherten**  
Avondwandeling 'burlende  
edelherten' in de  
Oostvaardersplassen.  
Amstelstation 16u terug ca  
21u € 15



## BRETTEN WALKABOUT

**Wandelen door de Bretten naar Ruigoord  
met natuurgids Arend Wakker**

**zondag 9 juni Start 12 uur Nemocentrum €5**

Voor de 8e keer organiseert Nemo een  
verhalenwandeling door de Brettenzone. Onderweg  
presenteert Arend Wakker het ontstaan van dit  
bijzondere landschap met verhalen over het Oerij, de  
veenontginningen, de overstromingen, de  
middeleeuwse dijken en de bijzondere natuur.  
Eindpunt is de kerk van Ruigoord. Ruigoord is  
oorspronkelijk een oeverwal in het IJ dat altijd een  
eiland is gebleven tot aan de inpolderingen eind 19e  
eeuw. In het vreselijk gehavende natuurgebied zoeken  
we de sporen van het oude eiland en de  
middeleeuwse grens tussen de bannen Westzaan en  
Houtrack die op het eiland lag.



## TUINIEREN EN GEZOND ETEN



### Groente en fruit uit eigen tuin

Voor de zondagwandelingen heeft Nemo in 25 jaar  
meer dan 100 pannen soep gemaakt en voor de  
wandelweken en weekends kookt Nemo uitgebreid  
voor groepen. Daarbij is een groot repertoire aan  
recepten opgebouwd. Legendarisch zijn de  
stampotten en de indische maaltijden.  
In het Westerpark heeft Nemo nu eindelijk een eigen  
keuken en een grote ruimte om maaltijden te  
serveren. De eigen moestuin op het terrein van de  
schooltuinen levert groenten en kruiden, en ook uit  
Nemoland Polen worden ingrediënten meegebracht.  
Komend jaar veel aandacht voor vergeten groenten,  
slow food, Poolse streekproducten en exotische  
recepten.

### Vrijwilligers gezocht voor de moestuinen en het verwerken en inmaken van groente en fruit in het Westerpark en in Nemoland Polen!





# WANDELEN MET NEMO

## WANDELWEEKEND WINTERSWIJK/ACHTERHOEK 22/23 juni 2013

Al vele jaren organiseert Mathilde twee keer per jaar een wandelweekend rond Winterswijk. Omdat ze dat nu eenmaal één van de mooiste wandelgebieden van Nederland vindt, én omdat ze de streek goed kent omdat ze er geboren en getogen is. Daarom kan ze steeds weer nieuwe wandelingen bedenken, het is maatwerk. Omdat veel deelnemers vaker meegaan zijn er steeds nieuwe routes. Maar altijd met paadjes langs meanderende beekjes en stille zandpaden door de bossen.

Het 'Nationaal Landschap' rond Winterswijk is een voortdurende afwisseling van akkers en weiden, houtwallen en bossen, diep ingesneden beekjes, schilderachtige boerderijtjes en statige boerderijen van Scholtenboeren. Samen vormen deze elementen het prachtige coulisselandschap dat zo kenmerkend is voor Winterswijk.

Overnachting in hotel en elk weekend andere wandelroutes! We reizen met de trein want het hotel ligt dichtbij het station van Winterswijk

De wandelingen zijn elke dag 15 km en gaan in een rustig tempo. Zaterdag wandelen we door het buurtschap Ratum. Zondag door buurtschap het Woold, langs beekjes en door bossen.

Reissom: v.a. € 69 (1 pp kamer € 20 extra). inclusief overnachting met ontbijt en uitgebreid lunchpakket, begeleiding en routekaartjes. Exclusief: lunchpakket 1e dag, warme maaltijden, consumpties en vervoer.

Meer informatie bij Mathilde op het Nemokantoor 020-6817013, voetpaden@gmail.com

## WEEKEND SCHIERMONNIKOOG 13/15 SEPT 2013

Ook dit jaar gaat Nemo in september weer wandelen op Schiermonnikoog. Het weekend wordt ook weer begeleid door Peter Buijsman en Nelleke Breukink, zoals zij dat al jaren met succes gedaan hebben. Drie dagen wandelen en uitwaaien op dit unieke Waddeneiland. Het rijkste vogeleiland met kwelders, strand en bos. Twee overnachtingen en maaltijden op prachtig gelegen kampeerboerderij in de duinen. Begeleiding: Peter Buijsman en Nelleke Breukink. Wandelingen van 15/20 km Ledenprijs: € 105 Inclusief 2 overnachtingen, alle maaltijden, wandelroutes, bagagevervoer van en naar de boerderij, en begeleiding. Exclusief vervoer, boot en warme maaltijd laatste dag.

## oud&nieuweWeken 28 DEC 2013 - 2 JAN 2014

- \* Brinkheurne Achterhoek
- \* Nemoland Polen

Op weg naar Santiago de Compostella

## PELGRIMEREN IN POLEN

### OVER HET POOLSE JACOBSPAD

Verzorgde wandelweek 2013

van Jelenia Góra naar Luban 4 - 11 aug.

van Krzeszów naar Jelenia Góra 25 aug - 1 sept.



In 2011 en 2012 wandelde Nemo delen van het Poolse Jacobspad; en ook in 2013 organiseert wandelorganisatie Nemo twee afzonderlijke wandelweken over het Poolse Jacobs Pelgrimspad van het kloostercomplex Krzeszów naar Luban. (105 km). We overnachten op bijzondere en gevarieerde locaties, op meerpersoons kamers.

We beginnen en eindigen in Nemoland, een ontmoetingscentrum voor wandelaars in het Izergebergte, niet ver van de stad Jelenia Góra en het Reuzengebergte. Je kunt ook eerder komen en/of langer blijven in Nemoland en van daaruit wandelen in de omgeving. Het samen reizen (per bus) kan door Nemo in overleg geregeld worden. Elke dag zijn er Eurotrans bussen vanaf Amsterdam CS naar Jelenia Góra. (€ 100 euro retour), waar je wordt opgehaald. Reissom: € 345 inclusief overnachtingen/ maaltijden, exclusief heen/terugreis, consumpties. Begeleider: Mathilde Andriessen  
Elke deelnemer krijgt een routeboekje (in het Duits) met ingetekende wandelroutes in kleur, een beschrijving van de route en veel achtergrondinformatie.

Het Poolse Jacobspad loopt door het zuidwesten van Polen. In Luban sluit het pad aan op de route door Duitsland naar Santiago de Compostella in Spanje. De door Jacobsschelpen gemarkeerde route volgt zoveel mogelijk oude historische paden, pelgrimspaden en sacrale objecten. Langs de route zijn veel mariabeelden, kruisen en kerken. Het is een heuvelachtig gebied met mooie uitzichten, veel onverharde paden en soms ruige natuur. We wandelen in een rustig tempo, het gaat om de beleving en niet om het aantal kilometers. Website van het Poolse Jacobspad: [www.camino.net.pl/cervimontana.html](http://www.camino.net.pl/cervimontana.html).

# Zin in natuur? Kom naar Nemoland Polen en beleef de magie van het landschap...

## Ramberg

Nemoland ligt op de Ramberg. Hier leefde ooit de legendarische alchemist Ram en bouwden de graven van Schaffgotsch een jachtslot op de plek waar nu de sprookjesachtige witte Ramburg staat, een klein landhuis aan de voet van de Heksenberg of Ramberg. De berg met de imposante rotsformatie is volgens de verhalen betoverd, en is de oorsprong van de (oorspronkelijk Keltische) Rubezahl-legenden. Op en rond de Ramberg is vanaf de 10e eeuw de glasindustrie ontstaan, eerst door de alchemisten en later door de Walen uit Venetië die hier hun glashoogovens bouwden. Dit werd de bakermat van de beroemde Silezische en Boheemse glasindustrie. Later werd op de berg kobalt gedolven, de giftige grondstof voor de kleur blauw, waar het woord kobold vandaan komt. In de Duitse tijd werd een groot deel gebruikt voor bosbouw, maar Nemo bezit nog een oorspronkelijk bos; het 'oerbos'.

## Graven naar geheimen

Terwijl in dit gebied de EU-subsidies en het grote geld van beleggers en (mijnbouw) ondernemers zichtbaar het landschap veranderen en aantasten, heeft Nemo net op tijd een landgoed van 34 ha gekocht in een beschermd vogel- en natuurgebied. Hier wil Nemo als een alternatief 'mijnbouwbedrijf' de geheimen van het eeuwenoude 'niemandsland' ontginnen; en daarmee ook het uiterst waardevolle landschap beschermen tegen de recente bedreigingen van de industriële mijnbouwbedrijven die in Mala Kamienica leuciet willen delven en in Kopaniec uranium. Nemoland ligt precies midden in dit bedreigde gebied en daarom zijn alle projecten van Nemo bedoeld als ecologisch alternatief voor de verwoestende mijnbouwplannen. Terwijl dankzij de EU overal het landschap gerationaliseerd en geëxploiteerd wordt, is Nemoland een niemandsland waar de natuur en de mythen woekeren, en wandelaars als nieuwe nomaden de vrije ruimte krijgen.

onder: Rubezahl en Aga, rechts alchemist



## Magische wandelingen

De lokale mythen en legenden die Nemo gevonden heeft, beschrijven in detail magische natuur- en landschapselementen en de verhalen en rituelen die er mee verbonden waren. De verhalen zijn ahw de songlines waarmee de mythische laag van het landschap zichtbaar en beleefbaar wordt. Nemo organiseert op geschikte tijden magische wandelingen en brengt de oude verhalen weer tot leven...

## Niemandsland

Al vanaf de prehistorische tijd is dit gebied een niemandsland in het hart van Europa: tussen Kelten, Slaven en Germanen; tussen Romeinen en barbaren; tussen Polen, Pruisen en Oostenrijk en nu tussen Polen, Tsjechië en Duitsland. Een heidense enclave tussen lutherse protestanten, pausgezinde katholieken en slavische orthodoxen resp. communisten. En sinds 1946 een verloren land zonder identiteit door de verdreven Duitsers en de Poolse vluchtelingen, waardoor de meeste monumenten in ruïnes veranderden. Maar ook al eeuwenlang een kolonie en vluchtplaats voor (levens)kunstenaars en vluchtelingen. Door de nabijheid van de bergen en ondergrondse grotten/rivieren heerst er een bijzonder microklimaat en de vruchtbare leem zorgt voor een weelderige vegetatie in het sterk verruigde gebied. Ook geologisch is het een tussengebied en overgangszone, waar de meeste waardevolle mineralen van Europa aan de oppervlakte liggen. Vandaar de grote belangstelling van mijnbouwbedrijven. Ooit stond dit gebied aan de voet van het Reuzen/Isergebergte bekend als het 'Toscane van Midden Europa' met de hoogste concentratie kastelen en paleizen van Europa. Nu is het een verwaarloosd en vergeten gebied waar de verloren tijd woekert; ongehinderd achteruit en vooruit lopend, zodat natuur en landschap veel meer dimensies hebben dan de Nederlandse geordende (museum) landschappen. Dit vergeten land is een extraterritoriaal gebied, een resttijd waarin opposities en ideologieën spontaan versmelten, de natuur de regie heeft en natuurgeesten (Aga, Rubezahl, weisse Frau) uit het verleden spontaan verschijnen. Alsof de alchemist Ram er nog steeds woont en de natuurelementen mengt voor zijn 'grote werk', het magnum opus van de hermetische Egyptische alchemie ...





# NEMOLAND POLEN



## KOLONIE RAMBERG

Międzylesie 5 - 58-512 Stara Kamienica - Polen [www.nemoland.org](http://www.nemoland.org)  
 informatie, reserveren: Nemo - Overbrakerpad 2 – 1014 AZ Amsterdam  
 tel. 020-6817013 - [voetpaden@gmail.com](mailto:voetpaden@gmail.com)

### Ontdek het geheim van Nemo!

In het Reuzengebergte ligt Nemoland, het centrum van Nemo. Juist in Polen, omdat Polen staat voor het mooiste wandeland van Europa. Omdat Polen eeuwenlang het "verloren land" van Europa was, laat het landschap zich lezen als een verhaal en zijn wandelaars welkom om dit wonderlijke Polen te ontdekken. Nemoland is een startpunt van wandelingen en je kunt er overnachten op een landgoed van 34 ha. met uitstekende voorzieningen, voor groepen, gezinnen en individuele gasten.

#### Welkom in Nemoland!

- \* 925 km. van Amsterdam, 20 km. van Jelenia Góra  
120 km van Praag, Wroclaw 170 km van Dresden  
goed te bereiken met openbaar vervoer
- \* 34 ha. eigen terrein met moestuin, geitenweide,  
boomgaard, beken, weilanden, heuvels en bos
- \* dieren
- \* atelier voor spinnen en weven
- \* café Joppe, vuurplaats en leemoven
- \* verhalencentrum, studio, theaterzaal
- \* zwemplek in de beek
- \* dorpswinkel op 15 min. loopafstand

#### - voor individuele bezoekers

Overnachten: *binnen*: 3x 2-pers.kamers, 2x slaapzolders, 5.kleine stacaravans , 5 pers. blokhut  
*buiten* natuurcamping met sanitair en warme douches, 3 keukens

#### - voor groepen

- \* 2 groepsaccommodaties met kamer, keuken en  
. slaapzolder, blokhut en caravans
- \* Grote beekweide voor tentenkamp

#### Waar ligt Nemoland?

Nemoland ligt in het onbekende berggebied van zuid-west Polen (ooit bekend als het Toscane van Midden-Europa) met een schat aan oude dorpen, kuuroorden, monumenten, natuurparken en oude steden (zoals Jelenia Góra) omringd door de bergketens van het Reuzengebergte en Isergebergte. Nemoland ligt volledig afgelegen tussen de heuvels en bossen, en toch maar 15 min. lopen van het dichtstbijzijnde dorp en goed bereikbaar met openbaar vervoer. Het eeuwenoude landschap bestaat uit veel kleine akkers, grasweiden, kleine boomgaarden, beken, verruigde percelen en bossen. De vele voetpaden, houtwallen en stenen muren zijn de sporen van een waardevol historisch en natuurrijk cultuurlandschap.

#### Wat is er te doen?

- \* Eindeloos dwalen: genieten van de stilte, het duister en de wilde natuur
- \* Helpen met het verzorgen van de dieren, het werken in de natuur, onderhoud van het landschap
- \* Beleven van mythen en legenden van het Isergebergte bij de Verhalenput en op de Ramberg
- \* Keuze uit tientallen ommetjes, dagwandelingen en meerdaagse wandelingen in de bergen
- \* Pelgrimstochten over het Poolse Jacobspad
- \* Eten bij boeren en kunstenaars in de buurt
- \* Weven, bakken van brood, inmaken van groenten en fruit
- \* Meewerken aan de opbouw en het onderhoud van Nemoland en het vrijmaken van voetpaden
- \* Voor kinderen: verhalenprogramma's, speurtochten, tafeltennis/voetbal, hutten bouwen, dammen bouwen in de beek en nog veel meer.
- \* Voor jongeren: bivak voor survivaliefhebbers, sporenwandelingen en leuke natuurklussen.
- \* Tochtjes naar het Reuzengebergte en Isergebergte, kastelen, historische steden, kuuroorden, kloosters, natuurparken, museum 'KZ Gross Rosen' of kunstenaarskolonie Kopaniec en Wolimierz
- \* Meehelpen in Nemoland als, vrijwilliger, begeleider of participant
- \* Stages en uitwisselingsprogramma's i.s.m. dorpscholen en Hogeschool Kolegium Karkonosze



**Algemene Ledenvergadering Vereniging Nemo**  
vrijdag 26 april 2013, 19.30 uur in het Nemocentrum  
Westerpark. Agenda: toekomst Nemo, vaststellen  
jaarverslagen 2012 en beleidsplan 2013/2014.  
Het bestuur stelt zich herkiesbaar. Vergaderstukken  
opvragen via email voetpaden@gmail.com

## JAARVERSLAG 2012

**Wandelen** Het totaal aantal deelnemers en leden is in 2012 na jarenlange terugloop voor het eerst iets gegroeid. De zondagwandelingen trokken meer deelnemers, waardoor de blauwe bus kan blijven rijden. Ook de OV-wandelingen van Margreet waren succesvol. Aantallen in 2012 (en 2011). Totaal 38 (30) zondagwandelingen met 362 (316) wandelaars, met een gemiddelde van 9,5 (10,5) per wandeling. 3 (3) weekends met 19 (20) deelnemers. 1 (2) oud/nieuwweken met 15 (17) deelnemers. 17 (9) OV- wandelingen met 72 (47) deelnemers. 5 (9) natuurexcursies met 71 (87) deelnemers. 121 (130) Polengasten met 1569 (1142) overnachtingen. Totaal aantal deelnemers : 660 (617). Totaal aantal leden in 2012: 409 (in 2011: 372). De combinatie natuurexcursie met maaltijd waren altijd een succes, dankzij Arend Wakker en Evert Pellenkoff. Het aantal overnachtingen in Nemoland Polen is gegroeid. In 2012 waren er veel jongeren, vrijwilligers, studenten en scouts. De vernieuwde website helpt nu al om meer bezoekers te trekken!

**Projecten** Na het wegvallen van de DWI/Pantar trajecten is Nemo zich veel meer gaan richten op de omringende buurten met een aantal projecten: 1. De ontwikkeling van het Bretten Natuurpad. 2. De Open Dag Overbraeck tijdens het Kijk op de Wijkfestival. 3. Het aanbieden van groene welzijnstrajecten aan welzijnsorganisaties. 4. Het opzetten van een buurtmoestuin op het terrein van de schooltuinen. 5. Het inrichten en aanbieden van het Nemocentrum als Buurttuinhuis. 6. De organisatie van het wandelevenement de Bretten Walkabout. 7. Het Soelenproject (tot leven brengen van de 18<sup>e</sup> eeuwse lusthof Soelen. 8. Het aanbieden van maatschappelijke stages in het groen aan scholen. 9. Het openstellen van het Nemocentrum op zondagmiddagen. 10. De verkoop van zelfgemaakte natuurproducten uit Nemoland Polen.

**Medewerkers** De staf bestaat uit Mathilde, Peter en Vincent. Jaime ging eind 2012 met pensioen, maar blijft als vrijwilliger. Verder is in de moestuin een grote groep vrijwilligers actief, en 2 WSWers van DWI. Foto: afscheidsserenade van Ton voor Jaime



## HOOGTEPUNTEN VAN 2012

- Moestuinproject in de Schooltuinen
- IJsvogelnest met webcam op Beleef de Lente
- Open Dag Overbraeck
- Maatschappelijke stages in het groen
- Walkabout: wandelevenement in de Brettenscheg
- Geslaagde oud/nieuwweek in de Achterhoek

## GROTE LIJNEN BELEIDSPLAN 2013/2014

- Ontwikkelen van activiteiten en projecten die inkomsten genereren.
- Zoeken van medehuurders voor het Nemocentrum Westerpark.
- Samenwerking met verwante organisaties.
- Uitbreiden van het wandelaanbod en natuurexcursies gecombineerd met maaltijden
- Ontwikkeling nieuwe wandelconcepten: Amsterdamse Omloop, Noordhollandpad, zingevingswandelingen.
- De blauwe bus blijft rijden
- De Oud/Nieuwweek in de Achterhoek en Nemoland Polen gaan weer door!
- Uitbreiding van het aanbod voor vrijwilligerswerk en stages.
- Nemocentrum de Braeck in het Westerpark ontwikkelen tot een tuinhuis en moestuin voor de omringende buurten
- Nemoland Polen ontwikkelen tot een natuurcentrum voor vrijwilligerswerk, wandelweken, workshops, stages en evenementen
- Uitbreiden samenwerkingsverband buurtschap Overbraeck in het Westerpark
- Verder ontwikkelen van Bretten Natuurpad door het Westerpark, Bretten, Geuzenbos naar de duinen.
- Het organiseren van wandelevenementen (Walkabout, Dag van het Park, Crossroads Festival, Soelen) en in Polen de Hollandse Dag
- Belangenbehartiging van wandelaars.
- Vernieuwing van alle websites en sociale media
- Jubileumfeest ivm met 25 jarig bestaan van Nemo, 15 jaar Nemoland Polen en 5 jaar Nemocentrum de Braeck in het Westerpark

*Import uit de moestuin  
van Nemoland Polen*



*Nemo zondagwandeling  
door weer en wind*





# PROGRAMMA VOORJAAR/ZOMER 2013



## NEMOCENTRUM DE BRAECK WESTERPARK

In Overbraeck, een buurtschap in het nieuwe Westerpark, op het terrein van de Schooltuinen, naast de Kinderboerderij.

OV bus 21 en tram lijn 10 eindpunt van Hallstraat.

Open: maandag t/m vrijdag van 9-17uur.

\* Startpunt van wandelingen door het onbekende Westerpark, de Bretten en het Geuzenbos.

\* Informatie over wandelroutes en wandelkaarten

\* Verhalenpoel; ontdek de legenden over Soelen, Uko en de watergeest Swawa

\* Vogelkijkhut



### werken in het groen

Meehelpen bij de groene activiteiten van Nemo

### eten in de nemokeuken

De beroemde nemomaaltijden op vrijdag met excursie €9  
19 april, 3 mei, 7 juni, 21 juni,

## DAGWANDELINGEN (agenda z.o.z)

Elke zondag dagwandelingen: met Nemobus

of via openbaar vervoer op vrijdag met Margreet. 19 apr, 3, 17, 31 mei, 14 en 28 juni, 12 en 26 juli, 9 en 23 aug., 6 en 20 sept. 11 okt

## NATUUREXCURSIES

3 mei 11 mei 25 mei 7 juni 21 juni 4 okt

## CULTURELE STADSWANDELINGEN

26 april, 10 mei, 7 juni, 13 sept., 11 okt.

## WANDELWEEKENDS/WEKEN

\* Weekend Winterswijk 22 – 23 juni 2013

\* Schiermonnikoog 13 – 15 sept. 2013

\* Oud/Nieuwweek Brinkheurne Achterhoek 28 dec – 2 jan 2014

## NEMOLAND POLEN

Wandel/verhalencentrum aan de voet van het Iser- en Reuzengebergte in zuid-west Polen. Hele jaar open natuurcamping, kamers, blokhut stacaravans, groepsruimte studio, theater, boerderij.

\* Voorjaarsweek Nemoland 4 – 11 en 11 – 18 mei 2013

\* Wandelreis Jacobspad Polen: 4 – 11 aug. 2013; 25 aug. – 1 sept 2013

\* Zomer wandelweken juli en aug 2013

\* Oud/Nieuwweek Nemoland Polen 26 dec – 2 jan 2014



**Overbrakerpad 2  
1014 AZ Amsterdam**

**WWW.STRUINEN.NL**  
**voetpaden@gmail.com**  
**bank: ING 527317**  
**telefoon: 020-6817013**

Mobiel tijdens wandeling:  
06-21624367.

Buiten kantoor tijd in dringende gevallen  
020-6238184 of 020-6844331

Wandelingen voor/door leden naar de achterkant van Nederland, per 'Nemo wandelbus' of ov, met kleine groepen en veel aandacht voor natuur en landschap, zoveel mogelijk over onverharde paden, max. 100 km rond Amsterdam.

### PRIJZEN

Lidmaatschap € 15

Vriendenpas € 5 per jaar

Dagwandeling ledenprijs € 18,50 (stadspas € 16) incl. vervoer/koffie/route/soep.

Strippenkaart 5 wandelingen € 85 (stadspas € 75)

Met eigen vervoer € 7

Aanbieding Voor nieuwe leden:

Combinatie lidmaatschap

en 1e wandeling € 26

Openbaar Vervoerwandelingen

op vrijdag € 3,50

Cult. Stadswandeling € 5

Natuurexcursie en maaltijd € 9

Zondagwandelingen opgeven vóór vrijdag 12 uur.

Annuleren bij dagwandelingen tot 24 uur voor de wandeling.

Bij te laat afzeggen of te laat komen moet je toch betalen.

Voor weekends/weken gelden

andere regels, zie reisvoorwaarden

<http://nemo.pz.nl/reisvoorwaarden.html>

Volgende programma verschijnt in

sept. 2013





## NEMO WANDELAGENDA VOORJAAR/ZOMER 2013.

**Keuze uit:** 🚐 Zondagwandeling met Nemobus (15 km, 10u)    ① Culturele stadswandelingen  
 🌿 Natuurexcursie    📍 Amsterdamse Omloop op vrijdag (10km, 12u)

- vr 26 april ①cult.stadswandeling Westelijke Eilanden met Vincent 14u
- vr 26 apr *Ledenvergadering Vereniging Nemo 19.30u*  
 zo 28 apr 🚐 Lunteren, Meulunteren; bos aan de rand van de Gelderse Vallei
- vr 3 mei 📍OV-wandeling Parnassia, Bloemendaal, duinen en strand
- vr 3 mei 🌿Vleermuizen en nachtvlinders kijken met Albert Delfos 20u; met maaltijd 19u
- za 4 mei t/m 18 mei: *Voorjaarsweek Nemoland Polen; wandelen en tuinieren*
- vr 10 mei ①cult.stadswandeling Spaarndammerdijk met Vincent 14u
- za 11 mei 🌿Vogelexcursie door Tuinpark Nut en Genoegen, met Evert Pellenkoff, 9u.
- zo 12 mei 🚐Wimmenum, Egmond, Bergen aan Zee; duinen, strand, zee
- vr 17 mei 📍OV-wandeling Vurige Staartroute, Purmer
- ma 20 mei 🚐Tweede Pinksterdag. Reeuwijkse Plassen, Gouda; kades
- za 25 mei 🌿Excursie Arend Wakker door Tuinpark Nut&Genoegen, met bezoek aan enkele tuinen. 14u ingang Nut&Genoegen
- zo 26 mei *Dag van het Park. Lustoord Soelen ontdekt in het Westerpark*
- vr 31 mei 📍OV-wandeling Abcoude - Vinkeveen
- zo 2 juni 🚐Egmond, Pelgrimswandeling: heilige putten, Maria ter Nood en monnikenpad, met Peter
- vr 7 juni ①cult.stadswandeling 14u Spaarndammerbuurt met Vincent
- vr 7 juni 🌿Alles over de IJsvogel. 17u Met Evert Pellenkoff, met maaltijd
- zo 9 juni 🌿Walkabout door de Bretten, met Arend Wakker
- vr 14 juni 📍OV-wandeling Overveen – Zandvoort, Visserspad
- zo 16 juni 🚐Delft, Pijnacker, Bieslandse Bos; nieuwe natuur, polder
- vr 21 juni 🌿Excursie Arend Wakker. 17u Heilige en mythische bomen begraafplaats Sint Barbara. Met maaltijd
- za 22 juni t/m zo 23 juni *wandelweekend Winterswijk met Mathilde*
- vr 28 juni 📍OV-wandeling IJpendam - Monnickendam
- zo 30 juni 🚐Landgoederen Heemstede, Bennebroek; bos, landhuizen
- zo 7 juli 🚐Lexmond, Meerkerk, Oude Zederik; dijken, kades, polder
- vr 12 juli 📍OV-wandeling Fortenpad De Kwakel
- zo 14 juli 🚐Rhenen Elst Heuvelrug bos heuvels
- zo 21 juli 🚐Veenhuizerveld, Boeschoten; bos aan de rand van de Gelderse Vallei
- vr 26 juli 📍OV-wandeling Laarzenpadroute Broek in Waterland
- zo 4 aug 🚐Waterleidingduinen, Heemstede, Bentveld; duinen, kanalen
- zo 4 aug t/m 11 aug *Wandelreis Jacobspad Polen*
- vr 9 aug 📍OV-wandeling Troeter-route Waterland
- zo 11 aug 🚐Ede, De Ginkel, Ginkelsche Heide; bos, heide
- zo 18 aug 🚐Klompepad Harscamperpad, De Harskamp; bos, akkers
- vr 23 aug 📍OV-wandeling Ijdijkenroute Halfweg - Sloterdijk
- zo 25 aug *Slowfood Festival Westerpark. Nemo deelt biologische soep uit van groentes uit eigen moestuin!*
- zo 25 aug t/m 1 sep *Wandelreis Jacobspad Polen*
- zo 1 sep 🚐Veldzichtpad, Bodegraven, Zwammerdam; weilandpaden
- vr 6 sep 📍OV-wandeling Amsterdam Binnen de Ring, Waterland
- zo 8 sep 🚐Bussumerheide, Westerheide, St Janskerkhof met Mathilde.
- vr 13 sep t/m zo 15 sep *Weekend Schiermonnikoog met Nelleke en Peter Buijsman.*
- vr 13 sep ①cult.stadswandeling Westerpark met Vincent 14u
- vr 20 sep 📍OV-wandeling Edam, Seedijkroute
- zo 22 sep *Jubileumwandeling!! Nemo 25 jaar.*
- zo 29 sep 🚐Nederhorst den Berg met Peter
- vr 4 okt 🌿Burlende edelherten Oostvaardersplassen. Amstelstation 16u
- zo 6 okt 🚐Broek in Waterland, Volgermeer, Zunderdorp, Varkenslandpad; weilandpaden
- vr 11 okt ①cult.stadswandeling Staatsliedenbuurt met Vincent 14u

**Opgeven:** [voetpaden@gmail.com](mailto:voetpaden@gmail.com) tel. 020-6817013  
 voor de zondagwandeling uiterlijk vrijdag 12 uur.  
 Meer info over Nemo: [www.struinen.nl](http://www.struinen.nl)  
 Route en info over de wandeling: <http://voetpaden.blogspot.nl/>  
 Volgend programma verschijnt in sept. 2013

